

8. 2 Keelym

Freece Reg

891.710

2-41



ՄԻՋԻՆ ՅԵՎ ԲԱՐՁՐ ՏԱՐԻՔԻ
ՅԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

891.715

L-41

Ն. ԼԵՍԿՈՎ

17.128

Գ Ա Զ Ա Ն Ը

ՎԵՐԱՄՇԱԿՈՒԹՅԱՄԲ
Ն. ԺԲԱՆԿՈՎԱՅԻ

ՆԿԱՐԱՆԵՐԸ Բ. ԿՈՒՍԱՌԴԻ

ԹԱՐԳԱՄ. Մ. ԶԱԲԱՐՅԱՆ

ԳԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ — 1935

Պատ. խմբագիր Ա. Հայրյան
Տեխնիկական խմբագիր Հ. Տեր-Պավլյան

Գլավիտ 84
Հրատար. № 3224
Տիրաժ 5000



36643-62

1.

Հայրս իր ժամանակին հայտնի ըննիչ եր: Նրան բազմաթիվ կարևոր գործեր էյին հանձնարարում, և այս պատճառով նա հաճախ բացակայում էր ընտանիքից, իսկ տանը մնում էյինք մայրս, յես և ծառաները:

Մայրս այն ժամանակ դեռ շատ ջանել էր, իսկ յես՝ փոքրիկ տղա էյի:

Այն դեպքի ժամանակ, վորի մասին այժմ ուզում եմ պատմել, յես ընդամենը միայն հինգ տարեկան էյի:

Ձմեռ էր, և շատ դժվար ձմեռ: Այնպիսի ցրտեր էր անում, վոր վոչխարները ձմեռը սառչում էյին գոմերում, իսկ ճնճղուկներն ու մոխրագույն ագռավները փայտանում ընկնում էյին սառած գետնի վրա: Հայրս այդ ժամանակ իր պաշտոնական գործերով գտնվում էր Յելեցում

և չէր խոստանում տուն գալ նույնիսկ Ծննդին. այս պատճառով մայրս ինքն եր պատրաստվում նրա մոտ գնալու, վորպեսզի տոներին նրան մենակ չթողնի: Դաժան ցրտերի պատճառով մայրս ինձ հետը չտարավ այդ յերկար ճանապարհը, այլ թողեց իր քրոջ մոտ: Մորաքրոջս ամուսինը, վորն Որլովի կալվածատերերից մեկն էր, տխուր համբավ ուներ: Նա շատ հարուստ էր, ծեր ու դաժան: Նրա բնավորության մեջ գերակշռում էին չարությունն ու անողորմությունը, և նա ամենևին չէր ափսոսում, վոր այսպես է, այլ, ընդհակառակը, նույնիսկ պարծենում էր այդ հատկություններով, վորոնք, նրա կարծիքով, իբրև թե արտահայտում էին իր առնական ուժն ու անդրբիծելիորեն հաստատ վորդին:

Նա հենց այսպիսի արիություն և հաստատամտություն էր ձգտում զարգացնել իր զավակներին մեջ, վորոնցից մի տղան ինձ հասակակից էր:

Բոլորը վախենում էին փեսայիցս, իսկ յես ամենից ավելի էի վախենում, վորովհետև նա իմ մեջ էլ էր ուզում «արիություն զարգացնել», և մի անգամ, յերբ յես յերեք տարեկան էի, և դուրսը սարսափելի փոթորիկ էր, վորից յես շատ էի վախենում, նա ինձ մհնակ դուրս հանեց

պատշգամբ և դուռը փակեց, վորպեսզի այսպիսով ինձ վարժեցնի փոթորկի ժամանակ չվախենալ:

Հասկանալի յե, վոր ինձ համար անախորժ էր հյուրասիրվել այսպիսի տանտիրոջ մոտ և յես քիչ յերկյուղ չէի կրում, բայց, կրկնում եմ, այն ժամանակ յես հինգ տարեկան էի, և իմ ցանկությունը հաշվի չէին առնում:

II.

Փեսայիս կալվածքում կար մի հսկայական քարաշեն տուն, վոր նման էր դղյակի: Սա մի ծիծաղաշարժ, բայց տգեղ ու նույնիսկ անճոռնի յերկհարկանի շենք էր կլոր գմբեթով ու աշտարակով, վորի մասին սարսափելի բաներ էին պատմում: Այնտեղ մի ժամանակ ապրել է այժմյան կալվածատիրոջ խելագար հայրը, հետո, նրա սենյակներում դեղատուն են հիմնել: Այս յերկվույթն էլ, չգիտես ինչու սարսափելի բան էր համարվում, բայց ամենասարսափելին այն էր, վոր աշտարակի վերևում, դատարկ ծուռ պատահանի մեջ լարեր էին ամրացված, այսինքն շինված էր այսպես կոչված «Նոյյան տավիղ»: Յերբ քամին անցնում էր այս ինքնագլուխ գործիքի միջով, լարերն անսպասելի ու տարորինակ ձայ-

ներ եյին հանում՝ սկզբում մեղմ շաչյուն, ապա
 գին դղրդյուն։ Տանը վոչ վոք չեր սիրում այս
 տավիղը և կարծում եյին, թե նա ինչ-վոր բան
 է ասում անեղ պարոնին, իսկ նա չի համարձակ-
 վում առարկել նրան, այս պատճառով ել դառ-
 նում և ավելի անգութ ու դաժան... Մարդիկ
 նկատել եյին անկասկած, վոր յեթե գիշերը փո-
 թորիկ է բարձրանում, և աշտարակի տավիղն
 այնպես է հնչում, վոր ձայնը լճակների ու պար-
 տեղների վրայով հասնում է գյուղին, ապա աղան
 գիշերները չի քնում, առավոտյան վեր է կենում
 մռայլ ու կատաղի և այնպիսի դաժան հրաման
 է արձակում, վոր դող է առաջացնում իր բազ-
 մաթիւմ ճորտերի սրտում։

Տան սովորութիւններն այնպես եյին, վոր
 այնտեղ յերբեք և վոչ մեկի համար ներում գո-
 յութիւն չունեի։ Այդ մի որեւէ եր, վորը յերբեք
 չեր փոփոխվում վոչ միայն մարդու համար, այլև
 նույնիսկ գազանի կամ վորևէ փոքրիկ կենդանու
 համար։ Փեսաս գութ չունեի և չեր սիրում գթա-
 սիրտներին, վորովհետև դա համարում եր թու-
 լութիւն։ Անշեղ խստութիւնը նրա համար ամեն
 մի ներողամտութիւնից բարձր եր։ Այս եր պատ-

ճառը, վոր տանը և այս հարուստ կալվածատի-
 րոջ պատկանող բոլոր ընդարձակ գյուղերում
 թագավորում եր անմխիթար վհատութիւնը, վոր
 մարդկանց հետ միասին կրում եյին նաև գա-
 զանները։

III.

Հանգուցյալ փեսաս շներով վորս անելու կըր-
 քոտ սիրահար եր։ Նա ձի հեծած դաշտ եր դուրս
 գալիս բարակների հետ և հետապնդում գայլերին,
 նապաստակներին ու աղվեսներին։ Բացի սրանից,
 նա ուներ հատուկ շներ, վորոնք արջ եյին վոր-
 սում։ Այս շները կոչվում եյին «տգրուկներ»։
 Նրանք իրենց ժանիքներն այնպես եյին խրում
 գազանի մարմնի մեջ, վոր նրանց չեր կարելի
 դազանից բաժանել։ Պատահում եր, վոր ապրուկի
 բռնած արջը նրան սպանում եր իր սարսափելի
 թաթի մի հարվածով կամ նրան յերկու կես եր
 անում, բայց յերբեք չի պատահել, վոր տգրուկը
 կենդանի մնացած հետ քաշվի գազանից։

Հետագայում, յերբ արջերին սկսեցին վորսալ
 միայն շուրջկալներով կամ տեգերով, տգրուկ շներ
 ցեղը կարծեմ ամբողջովին վերացավ Ռուսաս-
 տանում։ Բայց այն ժամանակ, վորի մասին յես

ներ եյին հանում՝ սկզբում մեղմ շաշյուն, ապա անհանգիստ, աններդաշնակ հեծեծանք ու մոլեգին դղրդյուն։ Տանը վոչ վոք չեր սիրում այս տավիրը և կարծում եյին, թե նա ինչ-վոր բան է առում ահեղ պարոնին, իսկ նա չի համարձակվում առարկել նրան, այս պատճառով էլ դառնում է ավելի անգութ ու դաժան... Մարդիկ նկատել եյին անկասկած, վոր յեթե գիշերը փոթորիկ է բարձրանում, և աշտարակի տավիրն այնպես է հնչում, վոր ձայնը լճակների ու պարտեզների վրայով հասնում է գյուղին, ապա աղան գիշերները չի քնում, առավոտյան վեր է կենում մռայլ ու կատաղի և այնպիսի դաժան հրաման է արձակում, վոր դող է առաջացնում իր բազմաթիվ ճորտերի սրտում։

Տան սովորություններն այնպես եյին, վոր այնտեղ յերբեք և վոչ մեկի համար ներում գոյություն չունեի։ Այդ մի որեք եր, վորը յերբեք չեր փոփոխվում վոչ միայն մարդու համար, այլև նույնիսկ գազանի կամ վորևե փոքրիկ կենդանու համար։ Փեսաս գութ չունեի և չեր սիրում գթասիրտներին, վորովհետև դա համարում էր թուլություն։ Անշեղ խստությունը նրա համար ամեն մի ներողամտությունից բարձր էր։ Այս եր պատ-

ճառը, վոր տանը և այս հարուստ կալվածատիրոջ պատկանող բոլոր ընդարձակ գյուղերում թագավորում էր անմխիթար վհատությունը, վոր մարդկանց հետ միասին կըրում եյին նաև գազանները։

III.

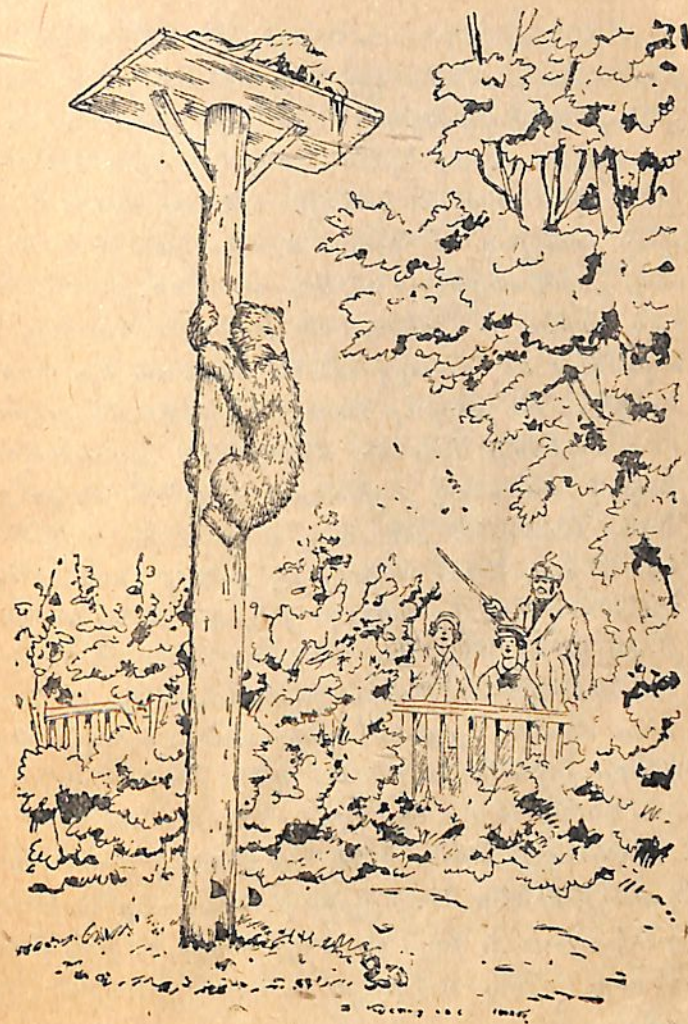
Հանգուցյալ փեսաս շներով վորս անելու կըրքոտ սիրահար էր։ Նա ձի հեծած դաշտ եր դուրս գալիս բարակների հետ և հետապնդում գայլերին, նապաստակներին ու աղվեսներին։ Բացի սրանից, նա ուներ հատուկ շներ, վորոնք արջ եյին վորսում։ Այս շները կոչվում եյին «տղրուկներ»։ Նրանք իրենց ժանիքներն այնպես եյին խրում գազանի մարմնի մեջ, վոր նրանց չեր կարելի գազանից բաժանել։ Պատահում էր, վոր տղրուկի բռնած արջը նրան սպանում էր իր սարսափելի թաթի մի հարվածով կամ նրան յերկու կես եր անում, բայց յերբեք չի պատահել, վոր տղրուկը կենդանի մնացած հետ քաշվի գազանից։

Հետագայում, յերբ արջերին սկսեցին վորսալ միայն շուրջկալներով կամ տեգերով, տղրուկ շներից եղը կարծեմ ամբողջովին վերացավ Ռուսաստանում։ Բայց այն ժամանակ, վորի մասին յես

պատմում եմ, նրանք լինում եյին ամեն մի լավ կազմակերպված մեծ վորսի ժամանակ: Այն ժամանակ ել մեր վայրերում արջեր շատ կային, և նրանց վորսալը մեծ հաճույք եր պատճառում:

Յերբ գրավում եյին մի ամբողջ արջաբուն, ապա վորջից դուրս եյին հանում արջի քոթոթներին և տուն բերում: Նրանց սովորաբար պահում եյին քարաշեն մեծ ցախատան մեջ, վորը մանր լուսամուտներ ուներ՝ շինված ուղղակի տանիքի տակին: Այս լուսամուտներն ապակիներ չունեյին, այլ միայն յերկաթե հաստ ձողեր: Արջուկները յերբեմն մեկը մյուսի յետևից մագլցում հասնում եյին դրանց և իրենց կպչուն, ճիրանավոր թաթերով կախ ընկնում յերկաթներից: Միայն այս գեպըում եյին նրանք կարողանում իրենց բանտից նայել դուրսը, ազատ աշխարհին:

Յերբ մեզ ճաշից առաջ դուրս եյին բերում զբոսնելու, մենք ամենից շատ սիրում եյինք զնալ ցախատան մոտ և դիտել արջուկներին՝ ձողերի արանքից դուրս ցցված մուռթներին: Տնային դաստիարակ գերմանացի Կոլբերգը կարողանում եր փայտի ծայրին հաց դնել, վորը մենք վերցնում եյինք նախաճաշի ժամանակ և հասցնել արջուկներին:



Արջուկներին խնամում և կերակրում եր նրանց
յերիտասարդ շնամարդիչ Ֆերապոնտը: Գյուղա-
ցիները դժվարությամբ եյին այս անունն ար-
տասանում, ուստի նրան կանչում եյին «Խրա-
պոն» կամ ավելի հաճախ՝ «Խրապոշկա»: Յես
նրան շատ լավ եմ հիշում. Խրապոշկան միջահա-
սակ, քսան տարեկան յերիտասարդ եր, շատ ճար-
պիկ, ուժեղ ու համարձակ: Խրապոնը գեղեցիկ
տղամարդ եր համարվում. նա սպիտակ եր, կար-
մրաթուշ, սև գանգուր մազերով և սև դուրս ցցված
մեծ աչքերով: Սրա հետ միասին նա արտասովոր
չափով համարձակ յերիտասարդ եր: Նա մի քույր
ունեւր Աննուշկա անունով, վորը դայակություն
եր անում, և նա չափազանց գրավիչ բաներ եր
պատմում մեզ իր խիզախ յեղբոր համարձակու-
թյան ու արջերի հետ ունեցած նրա անորինակ
բարեկամության մասին, վորոնց հետ նա ամառ-
ձմեռ միասին եր քնում ցախատանը, այնպես վոր
նրանք շրջապատում եյին իրեն ամեն կողմից և
գլուխները դնում նրա վրա, ինչպես բարձի:

Փեսայիս տան առջև, ընդարձակ կլոր ծաղ-
կանոցի հետևը, վոր շրջափակված եր նախշած
ցանկապատով, լայն դուռ եր բացվում, իսկ դռան
հետևը, մարգարթմբի մեջտեղում տնկված եր

բարձր, ուղղաձիգ, հարթ ու վողորկ սյուն, վոր
կոչվում եր «մաշտա»: Մաշտայի գլխին ամրաց-
ված եր մի փոքրիկ հարթակ, կամ, ինչպես նրան
անվանում եյին՝ «տաղավար»:

Գերված արջուկներից միշտ ընտրում եյին
մի «խելոքի», վորն իր բնավորությամբ ամենից
հասկացողն եր ու հուսալին: Սրան առանձնաց-
նում եյին մյուս յեղբայրակիցներից, և սա ապ-
րում եր աղատ, այսինքն նրան թույլատրվում
եր շրջել բակում ու պարտեզում, բայց նա գլխա-
վորապես, պարտավոր եր դռան առաջ, սյունի
մոտ պահակություն անել: Հենց այստեղ ել նա
անց եր կացնում իր ժամանակի մեծ մասը, կամ
հարդի՝ վրա պառկած ուղիղ մաշտայի տակ, կամ
թե չե նրանով բարձրանում եր մինչև տաղա-
վարը և այստեղ նստում կամ ելի քնում, վոր-
պեսդի նրան չձանձրացնեն վոչ մարդիկ, վոչ ել
շները:

Ամեն մի արջի չեր թույլատրվում այսպես
աղատ ապրել: Այլ միայն մի քանիսին, առանձ-
նապես խելոք ու հնազանդ արջերին, և այն ել
վոչ թե իրենց ամբողջ կյանքի ընթացքում, այլ
մինչև այն ժամանակ, քանի դեռ նրանք չեյին
սկսում յերևան բերել իրենց գազանային համա-

կեցության մեջ անհարմար հատկությունները, այսինքն քանի դեռ նրանք իրենց հանդարտ եյին պահում և չեյին դիպչում վոչ հավերին, վոչ սագերին, վոչ հորթերին, վոչ ել մարդկանց:

Բնակիչների անդորը խանգարող արջն իսկույն մահվան եր դատապարտվում, և այս դատավճռից վոչ մի բան չեր կարող նրան ազատել:

IV.

«Հասկացող արջ» ընտրելը խրապոնի գործն եր: Քանի վոր նա ամենից շատ եր շփվում արջուկների հետ և համարվում եր նրանց բնավորությանը քաջամուտ մարդ, ապա հասկանալի լե, վոր այս բանը մենակ նա կարող եր անել: խրապոնն ինքը պատասխանատու յեր իր վատ ընտրության համար, — բայց նա հենց առաջին անգամ այս դերի համար ընտրեց զարմանալի ընդունակ ու խելոք արջ, վորին արտասովոր անուն տրվեց. Ռուսաստանում արջերին առհասարակ կանչում են «Միշկա», իսկ այս մեկը կրում եր իսպանական «Սգանարել» մականունը: Նա արդեն հինգ տարի ապրում եր ազատորեն և դեռևս վոչ մի «չարություն» չեր արել: Յերբ արջի մասին ասում եյին, թե «նա չարություն

ե անում», այս նշանակում եր, վոր նա վորեւ հարձակումով արտահայտել ե իր գազանային զնավորությունը:

Այդ դեպքում «չարածի» արջին մի առ ժամանակ գցում եյին «փոսը», վոր շինված եր կալի ու անտառի միջև ընկած ընդարձակ բացոդում, իսկ վորոշ ժամանակ հետո նրան հանում եյին և նույն տեղում նրան հետապնդում «ջահել բարակներով» (այսինքն՝ արջաշների մեծացած լակոտներով): Իսկ յեթե շան լակոտները չեյին կարողանում նրան բռնել և վտանգ կար, վոր նա կխախչի անտառ, ապա այն ժամանակ «գարան» մտած յերկու լավագույն վորսորդներ հարձակվում եյին նրա վրա ընտիր ու փորձված վոհմակներով, և հաշիվը փակվում եր:

Իսկ յեթե շներն այնքան վարժ չեյին լինում, վոր արջը կարողանում եր մտնել «կղզին» (այսինքն անտառը), վոր միանում եր Բրյանսկի նահանգի ընդարձակ տարածության հետ, ապա այդ ժամանակ մի հատուկ հրացանածիգ շտուգեր հրացանով խեչմարի վրայից կրակելով՝ մահառիթ գնդակ եր հասցնում արջի յետևից:

Դեռ յերբեք չեր պատահել, վոր արջը դուրս պրծնի այս բոլոր վտանգներից, և նույնիսկ

սարսափելի յեր այս մասին մտածելը. այն ժամանակ մեղավորներին սպասում էյին մահաբեր պատիժներ:

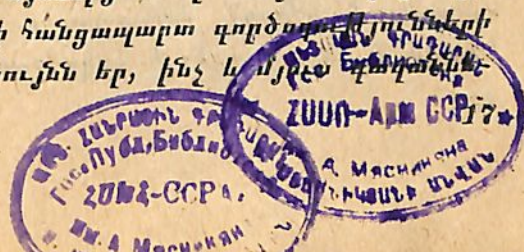
V.

Սգանարելի խելոքության ու համերաշխության հետեանքով նկարագրված զվարճությունը կամ արջի պատիժը արդեն ամբողջ հինգ տարի յեր, ինչ տեղի չեր ունենում: Սգանարելն աճեց ու զարձալ մեծ հաղթանդամ արջ, արաստավոր ուժով, գեղեցկությամբ ու ճարպիկությամբ: Նա աչքի յեր ընկնում իր կլոր, կարճ մուկթով ու բավական բարդ կամվածքով, վորի շնորհիվ ավելի շուտ հիշեցնում եր մի վիթխարի առաստելական գազան, քան թե արջ: Նրա գավակը չոր եր և ծածկված փայլուն բրդով, բայց ուսերն ու մեջքի առջևի մասը խիստ զարգացած էյին և պատած յերկարամազ բրդով: Սգանարելը նաև խելոք եր, ինչպես պուղել շները և գիտեր այդ ցեղի գաղանների համար նշանավոր միջանի սովորություններ: Որինակ, նա շատ լավ ու հեշտությամբ կարողանում եր քայլել հետևի յերկութիւնների վրա, թմբուկ եր զարկում, քայլում եր զինվորի նման՝ հրացանաձև ներկած փայտը ու-

սին, ինչպես և սիրով ու նույնիսկ մեծ բավականությամբ գյուղացիների հետ միասին ամենածանր ջվաշները կրում եր ջրաղաց և յուրահատուկ ձևով ու չափազանց ծիծաղելի կերպով դուխը ծածկում եր տղամարդու մեծ ու սրագագաթ գլխարկով, վրան ամրացրած ջայլամի փետուր կամ հարդի փունջ:



Բայց վրա հասավ ճակատագրական որը, և գաղանական բնավորությունը հաղթեց նաև Սգանարելին: Իմ գնալուց մի քանի որ առաջ հանդարտ Սգանարելը միանգամից միջանի մեղք ե գործում՝ մեկը մյուսից ծանր ու գատապարտելի: Սգանարելի հանցապարտ գործողությունների ծրագիրը միևնույնն եր, ինչ և մյուս գաղանների:



րինը. առաջին վարժության համար նա պոկել էր սագի թևը, ապա թաթը դրել էր մոր հետեւից վազող քուռակի մեջքին և մեջքը ջարդել, վերջապես նրան դուր չեյին յեկել կույր ծերուկն ու նրա ուղեկիցը, և Սգանարելը սկսել էր թավալել նրանց ձյան մեջ, տրորելով նրանց ձեռքերն ու վոտքերը:

Կույրին ու նրա ուղեկիցին տարան հիվանդանոց, իսկ Սգանարելի համար հրամայեցին Խրապոնին տանել և գցել փոսը, վորտեղից միայն մի յելք կար՝ մահապատիժը...

Աննան յերեկոյան իմ ու մորաքրոջս իմ չափ փոքրիկ տղայի շորերը հանելիս պատմում էր, վոր Սգանարելին փոսը՝ տանելիս, վորտեղ նա պետք է սպասեր իր մահապատիժին, շատ սրտառուչ բաներ են տեղի ունեցել: Խրապոնը չի բաշքչել Սգանարելին ու վորևե ցավ չի պատճառել, նրա վրա վորևե բռնություն չի գործադրել, այլ միայն ասել է.

— Գազանիկ, յեկ ինձ հետ:

Արջը վեր է կացել ու գնացել, բայց, վոր ավելի ծիծաղելի յե՝ վերցրել է իր հարդափնջով գլխարկը և ամբողջ ճանապարհը մինչև փոսը Խրապոնի հետ գնացել է գրկախառնված:

VI.

Խրապոնը շատ էր խղճում Սգանարելին, բայց չէր մի բանով ոգնել չեր կարող: Յես հիշեցնում եմ ձեզ, վոր ափսոսեղ, վորտեղ այս բանը կատարվեց, յերբեք և չէր մեկին իր մեղքը չեյին ներում, և հանցավոր Սգանարելն իր կատարած գվարճության համար անպայման պետք է հատուցեր վայրագ մահով:

Նրա հետապնդումը նշանակվեց իբրև հետձաշյա գվարճություն ծննդին փեսիս մոտ յեկած հյուրերի համար: Վորսի հրամանն արդեն տրված էր հենց այն ժամանակ, յերբ Խրապոնին կարգադրված էր մեղավոր Սգանարելին գցել փոսը:

VII.

Արջերին փոսը գցելու մեջ առանձին հնարաձուլություն չկար: Փոսի բերանը սովորաբար ծածկում էին բարակ ձողերով ու ցախով և վրան ձյուն չաղ տալիս: Սա այնպիսի վարպետությամբ էր արվում, վոր արջը չեր կարող նկատել իր համար պատրաստված դավադիր թաղարղը: Հնազանդ գազանին մոտեցնում էին զրան և ստիպում առաջ գնալ: Նա մեկ յերկու քայլ էր անում և հանկարծ ընկնում խոր փոսը,

վորտեղից դուրս գալու վոչ մի հնարավորություն չկար։ Այստեղ արջը նստում էր ափսոսանքով, մինչև վոր հասներ նրան հետապնդելու ուրը։ Այն ժամանակ փոսի մեջ իջեցնում էին մոտ յոթ արջին յերկարությամբ թեք դրած մի գերան, և արջը գերանի վրայով դուրս էր գալիս փոսից։ Այնուհետև սկսվում էր հետապնդումը։ Իսկ յեթե պատահում էր, վոր հասկացող գազանը, նախազգալով աղետը, չէր ուզում դուրս գալ, ապա նրան ստիպում էին դուրս գալ՝ անհանգստացնելով, նրան յերկաթե ծայրեր ունեցող փայտե ձողերով, այրվող հարգ էին գցում փոսը կամ նրա վրա հրացաններով ու ատրճառակներով դատարկ փամփուշներ էին կրակում։

Խրապոնը Սգանարելին տարել էր և պահանջվող ձևով բանտարկել փոսի մեջ, բայց ինքը տուն էր վերադարձել շատ հուզված ու տխուր։ Նա պատմել էր իր քրոջը, թե ինչպես «փաղաքշանքով» էր գնում իր հետ գազանը և թե ինչպես արջը փոսն ընկնելով, նստել է ափսոսեղ և, առջևի թաթերը ձեռքերի նման ծալած սկսել հառաչանքը, կարծես թե լաց էր յեղել։

Խրապոնը Աննային գաղտնի պատմել էր, վոր նա փոսի մոտից արագ փախել է, վորպեսզի չլսի

Սգանարելի մղկտոցը, վորովհետև դա տանջում էր նրան և անտանելի յեր նրա համար։

— Լավ է, — ավելացրել էր նա, — վոր ինձ չեն հրամայել փախչելու ժամանակ նրա վրա կրակել, այլ ուրիշներին։ Իսկ յեթե ինձ հրամայվեր, ապա ավելի լավ կլիներ, վոր յես ամեն մի տանջանք կրեյի, բայց նրա վրա չկրակեյի։

VIII.

Աննան այս բանը պատմեց մեզ, իսկ մենք պատմեցինք Կոլբերգին։ Նա յել, ցանկանալով վորևէ բանով զբաղեցնել փեսայիս, նրան պատմեց, Նա լսեց այս բանը և ասաց.

— Կեցցես Խրապոնը, — և հետո յերեք անգամ ծափ տվեց։

Այս նշանակում էր, վոր փեսաս իր մոտ է կանչում իր սպասավոր Ուստին Պետրովիչին, վորը մի ծերուկ էր 1812 թվին Ռուսաստանում քնացած Ֆրանսիայի գերիներից։

Ուստին Պետրովիչը, կամ Ժուստինը, ներկայացավ մաքուր, կարմրակապույտ և արծաթե կոճակներ ունեցող Ֆրակով, և փեսաս նրան հրամայեց, վոր Սգանարելի վաղվա վորսին դարաններից կրակողներ նշանակվեն հայտնի հրացա-

նաձիգ Ֆլեգոնտը, վոր մշտապես կրակում եր
անւրեպ, և Խրապոշկան: Ակներև ե, վոր փեսաս
ուզում եր զվարճանալ խեղճ տղայի զգացմունք-
ների դժվարին պայքարից: Իսկ յեթե նա չկրա-
կեր Սգանարելի վրա, կամ դիտմամբ վրիպեր,
այդ, իհարկե, նրա վրա ծանր պիտի նստեր, իսկ
յերկրորդ զարկով Սգանարելին կսպաներ Ֆլե-
գոնտը, վորի գնդակը յերբեք չի վրիպում:

Ուստի՛նը գլուխը խոնարհեց և հեռացավ հրա-
մանը հաղորդելու, իսկ մենք՝ յերեսխաներս, մտա-
ծում եյինք, թե մենք ենք այս դժբախտության
պատճառը, և վոր այս ամբողջ պատմության մեջ
կա մի ինչ վոր սարսափելի ծանր բան, ու այժմ
հայտնի չե, թե նա ինչով կվերջանա: Սրանից
հետո մեզ չեյին գրավում վոչ ծննդյան համեդ
ընթրիքը, վոր կատարվում եր ճաշի հետ միա-
տեղ, վոչ ել գիշերելու յեկած հյուրերը, վորոն-
ցից մեքանիսի հետ կային նաև յերեսխաներ:

Մենք խղճում եյինք Սգանարելին, խղճում
եյինք նաև Փերապոնտին, և մենք նույնիսկ
չեյինք կարողանում մեզ հաշիվ տալ, թե այս
յերկուսից վորին ենք ամենից ավելի խղճում:

Մենք յերկուսով ել, այսինքն՝ յես ու մորա-
բրոջս ինձ հասակակից տղան յերկար ժամանակ

շուռ ու մուռ եյինք գալիս մեր անկողին-
ներում:

Յերկուսիս քունն ել ուշ տարավ, մենք
վատ քնեցինք և քնի մեջ յերբեմն աղաղակում
եյինք, վորովհետև յերկսիս ել պատկերանում
եր արջը: Իսկ յերբ դայակը մեզ հանգստացնում
եր, թե արջից այլևս չպետք ե վախենալ, վո-
րովհետև նա այժմ փոսի մեջ ե, իսկ վաղը նրան
սպանելու յեն, ապա յես ավելի շատ եյի ան-
հանգստանում:

IX.

Արդեն Ծննդյան որն եր: Ճաշից անմիջապես
հետո պետք եր գնալ Սգանարելին հետապնդե-
լու: Դանդաղել չեր կարելի, վորովհետև այդ որն-
րին շուռ ե մթնում, իսկ մթության մեջ անկա-
րելի յե հետապնդել, և արջը հեշտությամբ կա-
րող ե անհայտանալ:

Ամեն ինչ կատարվեց այնպես, ինչպես վոր
նշանակված եր: Մեզ հենց սեղանի մոտից տա-
րան հագցնելու, վորպեսզի գնանք վորսի վայրը:
Մեզ հագցրեցին նապաստակի մորթուց կաբած
մուշտակներ և բրդոտ, այժի մորթուց կաբած,
կլոր ներբան ունեցող յերկարաձիտ կոշիկներ

ու տարան սահնակների մոտ: Դռները առջև այս ու այն կողմում արդեն կանգնած էին յերեք ձիանի բաղմաթիվ յերկարավուն մեծ սահնակներ, պատած գույնզգույն գորգերով, և դրանց մոտ յերկու սանձապահ կանգնած էին փեսայիս անգլիական դեղնավուն ձիու կողքին, սանձը ձեռքներին:

Փեսաս դուրս յեկավ հագած աղվեսի մորթուց կարած արխալուզ և նույնպիսի սրագագայթ գլխարկ, և հենց վոր նա նստեց սև արջի մորթով պատած և փրուզներով ձուխ զարդարված թամբի վրա, մեր ամբողջ հսկայական գնացքը տեղից շարժվեց: Տաս թե տասնըհինգ բոպեյում մենք արդեն հասանք վորսի վայրը և կիսաշրջան կազմեցինք: Բոլոր սահնակները պասսավորեցինք կիսաթեք դիրքով դեպի ընդարձակ, հարթ, ձյունածածկ դաշտը, վոր շրջապատված էր ձիավոր վորսորդների շղթայով, իսկ հեռվից՝ անտառով: Հենց անտառի առջև շինված էին թփերի հետևը տեղավորված դարաններ, և այնտեղ պիտի լինեյին ֆլեգոնդն ու Խրապոշկան:

Այս դարանները չէին յերևում, միայն մի քանիսը ցույց էին տալիս այն հազիվ նշմարելի խեղճարները, վորոնց վրայից հրաձիգներ

րից մեկը նշան պիտի բռներ և կրակեր Սգանարելի վրա:

Արջի փոսը նույնպես չէր յերևում, և մենք ակամայից դիտում էինք գեղեցիկ ձիավորներին, վորոնք իրենց ուսերի վրա կրում էին զանազան սիրունիկ հրացաններ:

Փեսաս ձիով կանգնած էր շղթայից առաջ: Նրա ձեռքը հանձնեցին յերկու կատաղի «տըզրուկ» և նրա առջևը դրին մի սպիտակ թաշկինակ:

Ջահել շները, վորոնց փորձառութունը ձեռք բերելու համար մահվան էր դատապարտված մեղապարտ Սգանարելը, հսկայական թիվ էին կազմում և բոլորն էլ շատ խնճավստահ էին պահում իրենց, դրսևորելով իրենց կրակոտ անհամբերութունն ու անզուսպ բնավորութունը: Նրանք ճշում էին, հաշում, վեր ու վեր թռչում ու խճճվում ձիերի շուրջը, վորոնց վրա նստած էին հատուկ տարազ հագած շնամարդիչները: Սրանք անընդհատ շրխկացնում էին վորսամուրակներով, վորպեսզի հնազանդեցնեն անհամբերութունից իրենց կորցրած Ջահել շներին: Սրանք բոլորը յեռում էին մի ցանկությամբ՝ հարձակվել գազանի վրա, վորի մոտիկ լինելը շներն

իհարկե գիտեյին իրենց բնատուր սուր հոտա-
ռությամբ:

Հասալ Սգանարելին փոսից հանելու ըռպեն,
յերբ նրան պետք եր հանձնել շներին հո-
շոտելու:

Փեսաս թափահարեց թումբի վրա դրված իր
սալիտակ թաշկինակը և ասաց՝ «սկսիր»:

Ճ.

Փեսայիս գլխավոր շտաբը կազմող վորսորդ-
ների խմբից առանձնացան մի տաս հոգի և
առաջացան դեպի դաշտը:

Յերկուհարյուր քայլ հեռանալով, նրանք կանգ
առան և ձյան տակից սկսեցին հանել յերկար,
վոչ շատ հաստ մի գերան, վորը մինչ այդ մենք
հեռվից չէինք նկատում:

Այս բանը կատարվում եր հենց փոսի կող-
քին, վորտեղ նստած եր Սգանարելը, բայց մենք
հեռվից փոսն ել չէինք տեսնում:

Փայտը բարձրացրին և իսկույն մի ծայրն
իջեցրին փոսի մեջ: Այնպիսի թեք դիրք տվին
փայտին, վոր զաղանն առանց դժվարության
կարող եր նրանով դուրս գալ, ինչպես սան-
դուղքով:



Գերանի մյուս ծայրը հենված եր փոսի կողին և մի արշինաչափ տնկված եր վեր:

Բոլորի աչքերը հառած եյին այս սկզբնական գործողության վրա, վոր մոտենում եր ամենահետաքրքրական լուպեյին: Սպասում եյին, վոր Սգանարելն իսկույն դուրս կգա, բայց նա իհարկե, հասկանում եր, թե ինչ ե կատարվում, և վոչ մի կերպ դուրս չեր գալիս:

Սկսեցին նրան փոսի մեջ հալածել ձնագնդերով ու սրածայր փայտերով, լավեց մոնչյուն, բայց դադանը փոսից դուրս չեր գալիս: Մի քանի դատարկ փամփուշտներ կրակեցին նրա վրա, բայց Սգանարելը միայն ավելի զայրացած մոնչաց ու այնուամենայնիվ դուրս չեկավ:

Այն ժամանակ շղթայի միջից արագորեն դուրս յեկավ մի լծած հասարակ փայտակիր սայլ, վորի վրա դարսված եր չոր հարդ:

Հենց այն բարձրահասակ ու չոր տեսքով ձիերից եր, վորոնց բանեցնում եյին կալից կեր կրելու համար, բայց նա, չնայած իր նիհարությանն ու ծեր հասակին, թռչում եր պոչը տնկած ու բաշը բարձրացրած: Սակայն դժվար եր վորոշել, թե նրա այս կայտառությունը նախկին արիության մնացորդն եր, թե ավելի շուտ

յերկյուղի ու հուսահատություն արդյունք, վոր նա զգում եր արջի մոտիկությունից: Ըստ յերեվույթին, վերջինս ավելի հավանական եր, վորովհետև բացի յերկաթյա սանձերից նա սանձված եր նաև պարանով, վորն արյունոտել եր նրա գունատ շրթունքներից: Նա առաջ եր սուրում և այս ու այն կողմ ընկնում այնպիսի մոլեգնությունք, վոր նրան ղեկավարող ձիապանը պարանով ձգում եր նրա գլուխը դեպի վեր և մյուս ձեռքով միևնույն ժամանակ անգլթորեն քաշում նրա հաստ սանձը:

Բայց, ինչ ել վոր ե, հարզը բաժանվեց յերեք կույտի, միանգամից վառվեց և իսկույն, յերեք կողմից վառված շարտվեց փոսը: Կրակը չեր գցված միայն այն կողմը, վորտեղ հենված եր գերանը:

Հավեց խլացուցիչ, կատաղի մոնչյուն, խառնված հառաչանքի հետ, բայց... արջը դարձյալ չեր յերևում:

Մեր շղթային լուր հասավ, վոր Սգանարելն ամբողջովին խանձվել ե, և վոր նա թաթերով աչքերը փակել ե և պինդ կուչ յեկել մի անկյունում այնպես, վոր նրան տեղից շարժել չի լինի:

Կտրտված շրթունքներով ձին դարձյալ վա-
զելով հետ յեկավ... Բոլորը կարծում էին, թե նո-
րից հարգ պիտի բերեն: Հանդիսականները կշտամ-
բում էին, թե ինչու վորսի կարգադրիչներն
առաջուց չեն մտածել այնքան հարգ պատրաս-
տելու, վոր նա չպակսի: Փեսաս բարկանում էր
ու ինչ վոր բան ասում գողալով, վորը յես չեյի
կարողանում հասկանալ մարդկանց մեջ առաջա-
ցած իրարանցման և շների ել ավելի ուժեղացած
ձիչերի ու մտրակների շրխոցի պատճառով:

Բայց այս ամենի մեջ կար վորոշ ներդաշ-
նակություն, և ձին դարձյալ սուրալով ու փնչա-
ցելով հետ եր դառնում դեպի փոսը, բայց վոշ
թե հարդով բարձած այլ այս անգամ սայլակի
վրա նստած եր Ֆերապոնտը:

Փեսայիս դայրացած կարգադրությունն այն
եր, վոր խրատողային իշեցնեն փոսը, վորպեսզի
նա ինքն այնտեղից դուրս բերի իր սիրելի ըն-
կերոջը՝ հետապնդելու համար:

XI.

Յեվ ահա, Ֆերապոնտը տեղ հասավ: Նա շատ
հուզված եր յերևում, բայց գործում եր հաստատ
ու վճռական: Ամենին չհակառակելով աղայի

հրամանին, նա սայլակի վրայից վերցրեց այն
պարանը, վորով կապված եր հարդը և այս պա-
րանի մի ծայրը կապեց գերանի վերին ծայրից:
Պարանի մյուս ծայրը ձեռքին, Ֆերապոնտը գե-
րանի վրայով սկսեց իջնել փոսը:

Սգանարելի սարսափելի վոռնոցը դադարեց
և փոխարինվեց խուլ մրթմրթոցով:

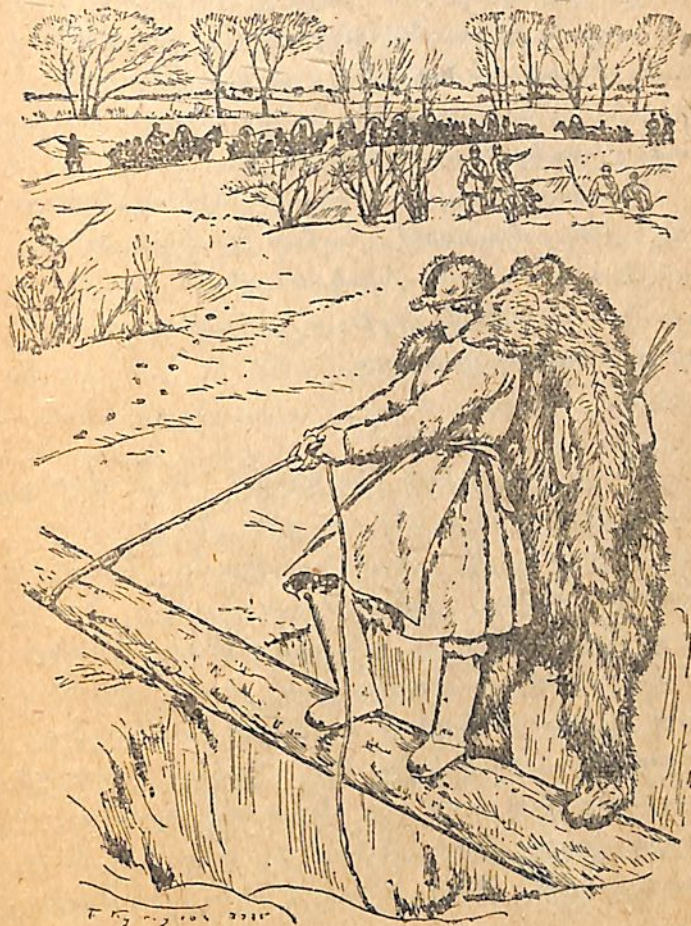
Գազանը կարծես թե զանգատվում եր իր
մտերիմ ընկերոջը, վոր մարդիկ դաժան վար-
մունք են ցույց տալիս իրեն, բայց շուտով այս
մրթմրթոցն ել փոխարինվեց կատարյալ լուռ-
թյամբ:

— Գրկում ե խրատողային և լիզում,—բացա-
կանչեց փոսի զլխին կանգնած ծառաներից մեկը:

Սահակների վրա տեղավորված մարդկան-
ցից մի քանիսը ախ քաշեցին, մյուսները կնճռոտ-
վեցին:

Շատերը խղճում էին արջին, և նրան հետա-
պնդելն, ակներև ե, վոր նրանց մեծ բավակա-
նություն չեր խոստանում: Բայց նկարագրված
վարկյանական տպավորությունները հանկարծ
ընդհատվեցին մի նոր իրողությամբ, վորն ավելի
անսպասելի յեր և մի նոր սրտառուչ տեսարան
եր ներկայացնում:

Փոսի յերեսին, կարծես թե դժողբից դուրս
 յեկավ Խրապոշկայի գանգրահեր գլուխը վոր-
 սորդական կլոր գլխարկով: Նա բարձրանում եր
 այնպես, ինչպես իջնում եր, աչքինքն գերանի
 վրայով վոտքերով վեր եր բարձրանում, դեպի
 իրեն ձգելով գերանի դրսի ծայրին կապ-
 ված պարանր: Բայց Ֆերապոնդը մենակ չեր-
 նրա կողքին, նրան պինդ գրկած և մեծ բրդոտ
 թաթը նրա ուսին դրած դուրս եր գալիս նաև
 Սգանարելը... Սըջի տրամադրությունն ընկած եր
 և լավ տպավորություն չեր գործում մեզ վրա:
 Տանջված և ուժասպառ լինելով վոչ այնքան
 մարմնական աառապանքից, վորքան նյարդային
 ծանր ցնցումից, նա շատ եր հիշեցնում արքա Լի-
 բին: Նրա ունքերի տակից փայլում եյին արյամբ
 և ցասումով լցված աչքերը: Ինչպես Լիբ արքան,
 նրա մաղերը գզգզված եյին, տեղ-տեղ խանձված,
 իսկ տեղ-տեղ նրան կպել եյին հարդի կտորներ:
 Յեվ սրա հետ միասին, ինչպես և այն դժբախտ
 թագակիրը, Սգանարելը զարմանալի պատահա-
 կանությամբ պահպանել եր նաև թագի նման մի
 բան: Գուցե Ֆերապոնտին սիրելուց, իսկ գուցե
 և պատահաբար, նա թևի տակ սեղմել եր Խրա-
 պոշկայի տված գլխարկը, վորով նա Սգանա-



րելին ահամա հրել եր և գցել փոսը: Արջը պահել
եր այս բարեկամական պարգևը և... այժմ յերբ
նրա սիրտը մի ըրպե հանգստացել եր մտերիմ
ընկերոջ գրկում, նա հենց վոր կանգնեց գետնի
վրա, իսկույն կոնատակից հանեց սաստիկ ջարդ
ված գլխարկը և դրեց կատարին...

Այս վարմունքը շատերի մեջ ծիծաղ հարու-
ցեց, իսկ մյուսների համար ցավալի տեսա-
րան եր: Վտմանը նույնիսկ շտապեցին յերեսները
դարձնել գազանից, վորին անմիջապես սպասում
եր ամենավատ վախճան:

XII.

Մինչև վոր տեղի կունենար այս ամենը,
շները վստացին և դես ու դեն ընկան, մոռա-
նալով ամեն մի հնազանդություն: Նույնիսկ
մտրակն այլևս ազդեցություն չունեւ նրանց
վրա: Մանր շներն ու հին տղրուկները Սգանա-
րելին տեսնելով, բարձրացան յետևի վոտների
վրա և, խռպոտ ձայնով վոռնալով ու խռմփաղ-
ներով, շնչակտուր ելին լինում իրենց դաբաղած
վզողերից: իսկ հենց այդ ժամանակ Խրապոշկան
նորից վազեց դեպի անտառ՝ իր դարանը: Սգա-
նարելը կրկին ֆնաց մենակ և անհամբեր թափա-

հարում եր իր թաթը, վորին պատահաբար կապ-
վել եր Խրապոշկայի գցած պարանը, վոր ամ-
բացված եր գերանին: Գազանն, ինչպես յերևում
ե, ուզում եր շտապ քանդել պարանը կամ
կտրել ու հասնել իր մտերիմ ընկերոջը, բայց
թեև նա խելոք արջ եր, նրա ճարպկությունն
այնուամենայնիվ արջալին ճարպկություն եր, և
Սգանարելը վոչ թե բացեց պարանը, այլ ավելի
պինդ ամրացրեց իր թաթին:

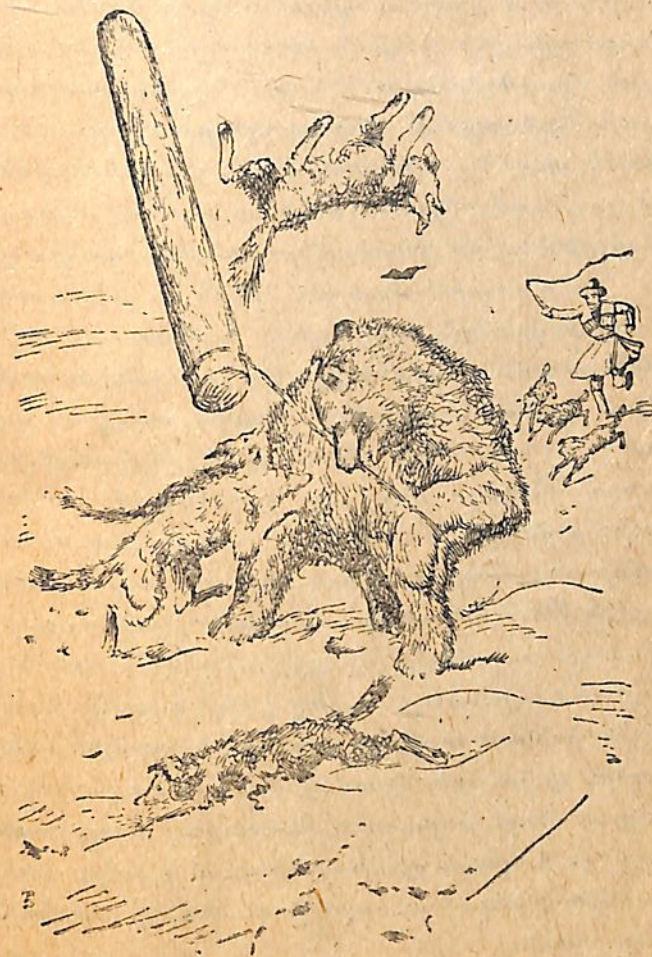
Տեսնելով, վոր այնպես չի լինում, ինչպես
ինքն եր ուզում, Սգանարելը ձգեց պարանը,
վորպեսզի կտրի, բայց պարանն ամուր պարան
եր և չկտրվեց, այլ դրա փոխարեն վեր բարձ-
րացավ և տնկվեց փոսի մեջ: Նա հետ նայեց, իսկ
այդ ըրպեյին վոճմալից բաց թողնված յերկու
տղրուկ հասան նրան, վորոնցից մեկն իր սուր
ատամները թաղեց նրա թիկուքի մեջ:

Սգանարելն այնքան եր զբաղված պարանով,
վոր այս նրա համար անսպասելի յեր և առաջին
ըրպեյին նա, կարծես, վոչ այնքան բարկացավ,
վորքան զարմացավ այս լկտիությունից: Բայց
հետո, կես ըրպե անց, յերբ տղրուկն ուզեց
ատամներն ավելի խորը թաղել նրա մարմնի մեջ,
գազանը թաթով պոկեց նրան իր մարմնից և փո-

բոտիքը պատռած շարտեց շատ հեռու: Մյուս շունն այդ նույն վարկյանին ճխլվեց նրա յետևի թաթի տակ... Բայց ամենից սարսափելին ու անսպասելին տեղի ունեցավ գերանի հետ: Յերբ Սգանարելը թաթով ուժգին շարժում գործեց իրեն կապած տղրուկին դեն շարտելու համար, այդ նույն շարժումով նա փոսից դուրս հանեց պարանով պինդ կապած գերանը, և վերջինս վեր թռավ ողբի մեջ: Պարանը ձգելուց նա պտտվեց Սգանարելի շուրջը, իբրև առանցքի, և, մյուս ծայրով ձյան վրա գիծ քաշելով առաջին իսկ պտուտին ճխլեց ու գետնին թողեց վոչ թե յերկու կամ յերեք շուն, այլ մի ամբողջ փոհմակ: Նրանցից միքանիսը ծվվացին ու դանդաղ շարժումներ արին, իսկ մյուսներն ինչպես վոր թաթավեցին, այնպես ել ձգվեցին:

XIII.

Գազանը կամ շատ հասկացող եր, վոր գիտակցում եր, թե ինչպիսի լսվ գենք դուրս յեկավ գերանը, կամ նրա թեկն կապած պարանը սաստիկ կտրում եր, բայց նա միայն մոռնալ և միանգամից, պարանն առնելով թաթի մեջ այնպես քաշեց, վոր գերանը ձգվեց ու մի հորիզո-



նական գիծ կազմեց պարանը ձգող թաթի հետ, ապա այնպիսի շաշյուն արձակեց, ինչպես սաստիկ ձգված հսկայական հորը: Ինչ վոր հանդիպեր նրան, անպայման ջարդուփշուր պիտի լիներ: Յեթե պարանը տեղ-տեղ թուշլ լիներ և կտրվեր, ապա թռած գերանն այնպես կսլանար, վոր իր թռիչքի ճամբին կխորտակեր ամեն կենդանի բան:

Մենք բոլորս՝ մարդիկ, ձիերն ու շները սարսափելի վտանգի մեջ էինք և, իհարկե, ամեն մեկն ուզում էր, վոր իր կյանքի անվտանգության համար Սգանաբելի թաթից կապված պարանը չկտրվի: Բայց ինչո՞վ պիտի վերջանար այս բոլորը: Սակայն վոչ վոր չցանկացա՞վ սպասել վախճանին, բացի միքանի վորսորդներից ու անտառի մոտ դարան մտած յերկու հրացանաձիգներից: Մնացած բոլոր մարդիկ, այսինք բոլոր հյուրերն ու տանեցիք, վոր յեկել էին հանդեսի վայրը զվարճանալու, վոչ մի զվարճություն չէին գտնում այլևս կատարված դեպքերի մեջ: Բոլորը վախեցած հրամայեցին կառապաններին վորքան կարելի յե շուտ հեռու քշել վտանգավոր վայրից, և սարսափելի անկարգությամբ, մեկը մյուսին հրելով ու առաջ անցնելով դիմեցին դեպի տուն:

Ճանապարհին շտապ ու անկարգ փախուստի ժամանակ-տեղի ունեցան մի քանի ընդհարումներ և ընկնելու դեպքեր: Ծիծաղելու քիչ առիթ կար, իսկ յերկյուղը պատել էր շատերին: Սահակներից ընկնողներին թվում էր, թե գերանը պոկվել է և շաշելով թռչում է իրենց գլխի վրայից, իսկ նրանց յետևից հասնում է կատաղած գազանը:

Տուն հոսած հյուրերը հանգստացան, իսկ այն փոքրաթիվ մարդիկ, վորոնք մնացել էին վորսի վայրում, շատ ավելի սարսափելի բաներ էին տեսել:

XIV.

Վոչ մի շուն չէր կարելի բաց թողնել Սգանաբելի վրա: Պարզ էր, վոր նա գերանով զինված կարող էր առանց մի վորևե մնաս պատճառելու իրեն հաղթել ավելի ու ավելի մեծ քանակությամբ շներ: Իսկ արջը պտտեցնելով իր գերանը և ինքը նրա հետ պտույտներ գործելով, ուղղակի մոտենում էր անտառին, և մահը նրան հենց այստեղ էր սպասում, դարանի մոտ, վորտեղ նստած էին Ֆերապոնտը և անվրեպ կրակող Ֆլեգոնտը:

Դիպուկ գնդակը միանգամից կարող եր ամեն
ինչի վերջ դնել:

Բայց բախտը զարմանալի կերպով հովանա-
վորում եր Սգանարելին և, մի անգամ միջա-
մատելով գազանի գործին, կարծես թե ուզում եր
ինչ ել վոր լինի փրկել նրան:



Հենց ճիշտ այն րոպեին, յերբ Սգանարելը
հավասարվեց այն վայրերին, վորտեղից նրա վրա
ուղղված էին խեչմարներն վրա դրված հրացան-
ները, Սգանարելի վտոքից պարանն անսպասե-
լիորեն կտրվեց և... աղեղից ձգված նետի պես
ճախրեց մի կողմ, իսկ արջը, հավասարակշռու-

թյունը կորցնելով, ընկավ և գլորվեց մյուս
կողմը:

Դաշտում մնացածներն առջև հանկարծ բաց-
վեց մի նոր ու սարսափելի տեսարան. գերանը
ջարդուփշուր արեց խեչմարներն ու այն մացառ-
ները, վորոնց հետևում թագնված եր Ֆլեգոնտը,
իսկ հետո թռչելով նրա վրայից, մյուս ծայրով
խրվեց ձյան կույտի մեջ: Սգանարելը ժամանակ
չկորցրեց: Յերեք, թե չորս անգամ գլխկոնձի
տալով, նա ուղղակի ընկավ Նրապոշկայի ձյան
թմբի հետևը...

Սգանարելը վարկյանապես ճանաչեց նրան,
տաք բերնի շունչը դիպավ Նրապոշկայի յերե-
րեսին, ուզեց լիզել Նրապոշկային, բայց հան-
կարժ մյուս կողմից Ֆլեգոնտը կրակեց և... արջը
փախավ անտառ, իսկ Նրապոշկան... անդգայցած
ընկավ գետին:

Նրան վեր բարձրացրին և զննեցին. նա վիրա-
վորված եր ձախ ձեռքից, վորի միջով գնդակը
դուրս եր յեկել, բայց վերքի մեջ կային արջի
բրդի մնացորդներ:

Ֆլեգոնտը լավ նշան խփողի կոչումը չկոր-
ցրեց. նա կրակել եր աճապարելով, ծանր հրա-
ցանից և առանց խեչմարի, վորի վրայից նշան

են բռնում: Բացի սրանից, արդեն մթնում երևալ է արջն ու խրատողական շատ պինդ եյին կսլած իրար...

Այսպիսի պայմաններում այն կրակոցն էլ, վոր վրիպել եր միայն մի մազաչափ, իր տեսակի մեջ պետք է համարվեր սքանչելի նշանառում:

Սգանարելն, այնուամենայնիվ փախավ:

XV.

Այս անհաջող վերսից հետո փեսաս փերա-դարձավ այնքան դայրացած ու դաժան, ինչպես մենք նրան յերբեք չեյին տեսել: Տան շեմքի առջև դեռ ձիուց չիջած նա հրամայեց վաղը դեռ չլուսացած գտնել արջի հետքերը և նրան այնպես պաշարել, վոր նա չկարողանա փախչել:

Բոլորն սպասում էյին յերկրորդ կարգադրությանը՝ վերավոր խրատողայի մասին, բայց կարգադրություն չեղավ: Փեսաս արագ անցավ իր սենյակը:

Վոչ վոք չեր կասկածում, վոր Ֆերասպոնտը սարսափելի վիճակի պիտի հասնի: Ամենաքիչը նա մեղավոր եր այն բանում, վոր յերբ Սգանարելը հասավ նրա մոտ, նա վորսորդական դանակը չխրեց նրա կուրծքը, մինչդեռ կատաղած

Սգանարելն իր գրկի մեջ ամենաչնչին իսկ ֆուսա չպատճառեց խրատողային:

Յեվ, բացի սրանից, կային խիստ և, կարծեմ, միանգամայն հիմնավոր կասկածներ ել, վոր խրատողական սատանայություն ե արել, վոր նա ճակատագրական ընկերակցին ղիտավորյալ կերպով չի ուղել ձեռք բարձրացնել իր բոլոր ընկերով վրա, այլ նրան թողել ե, վոր ազատվի:

Խրատողայի ու Սգանարելի բոլորին հայտնի մտերմությունը շատ հավանական եր դարձնում այս յենթադրությունը:

Այսպես էյին մտածում վոչ միայն վորսին մասնակցողները, այլև յեկած հյուրերը:

XVI.

Յերեկոյան բոլորը հավաքվեցին մեծ դահլիճը: Շշուկով էյին խոսում: Մի ընդհանուր ծանր վնասություն եր զգացվում:

Մենք յերեխաներս նույնպես շնչում էյինք կամացուկ, ամենասարսափելի յենթադրություններ անելով խեղճ խրատողայի վիճակի մասին:

Այս յերկյուղից մենք չեյինք կարողանում խաղալ և կուչ յեկանք դահլիճի մի մութ ան-

Այդուհետև, ոգտվելով այն բանից, վոր մեր վրա
վոչ վոք ուղադրություն չեր դարձնում:

Փեսաս չկար ու չկար: Ասում էին, թե Նրա-
պոռկայի վերաբերյալ դեռ վոչ մի հրաման չի տվել:

Ընթրիքից քիչ առաջ դուռը վերջապես լայ-
նորեն բացվեց, և փեսաս ներս մտավ: Նրան ու-
ղեկցում էին իր յերկու սիրելի բարակները և
կամերզիներ ժյուստինը, վոր նրա հետևից ար-
ծաթե ափսեյի մեջ բերում եր նրա մետաքսե
սպիտակ թաշկինակն ու կլոր ծխատուփը Պավել /
Թագավորի նկարով:

Նա լուռ ընկղմվեց իր խոր բազկաթոռի մեջ
և նույնպես լուռ՝ ժյուստինից վերցրեց իր ծխա-
տուփը: Նրա փոտքերի առջև անմիջապես պատ-
կեցին յերկու շները և ձգեցին իրենց յերկար
մուկները: Փեսաս հագել եր մետաքսե կապույտ
արխալուղ հարթ գործած կոճակողերով, գար-
դարոված չափուստներով ու մի մեծ փերուզով:
Նա ձեռքին ուներ կովկասյան կեռասենուց շի-
նած բարակ, բայց ամուր փայտ:

Փայտն այժմ նրան շատ եր պետք, վորովհետև
վորսի ժամանակ առաջացած իրարանցման մեջ իր
ձին նույնպես սկսում եր վախենալ, մի կողմից
մյուսն ընկնել և իր ձիավորին դեմ տալ ծառին:



Փեսաս խիստ ցավ եր զգում այս վտարից և նույնիսկ մի բիշ կաղում եր:

Հասկանալի յե, վոր այս նոր հանգամանքը նույնպես չեր կարող վորևե լավ բան ավելացնել նրա հուզված ու զայրացած սրտին:

Փեսաս յերևալուն պես բոլորն ակամայից լռեցին:

— Այստեղ բերել Ֆերապոնտին, — հստակ արտասանեց փեսաս, նայելով ժյուստինի յերեսին:

Ժյուստինն իսկույն դուրս յեկավ:

Մենք բոլորս լարված սպասում եյինք...

Բայց րոպեները անցնում եյին րոպենների հետևից, իսկ ծառան չկար ու չկար:

Ծնշող լուռթյունը խեղդում եր բոլորին: Ինչ վոր մեկը վախենալով փսփսում եր: Փեսաս չարագուշակ լուռթյունը խախտել ցանկանալով, բարձրաձայն խնչեց:

Ինչպես մեծ մասամբ լինում են դաժան ու կասկածամիտ մարդիկ, նա շրջապատողների լուռթյունը տանել չեր կարող:

Յեվ ահա, վերջապես, ժյուստինը ներս մտավ...

Փեսաս, շրթունքները շարժելով, լուռ նայեց նրա վրա:

— Ֆերապոնտը... չկա... վոչ մի տեղ նրան չգտանք... — խռպոտ ձայնով ասաց ժյուստինը:

— Այսինքն, ինչպե՞ս թե չկա, — աղաղակեց փեսաս:

— Չկա, ամեն տեղ ման ենք յեկել... նրա խցիկի լուսամուտը ջարդված ե... փախել ե...

Բոլորն իրար յերեսի նայեցին: Մենք՝ յերեսաներս քիչ մնաց, վոր ուրախությունից ճշայինք, բայց ժամանակին զսպեցինք մեզ և շնչազուսպ նայեցինք փեսայիս:

— Փախավ... Սա յե՛լ փախավ...

Յեվ ծանր բարձրանալով բազկաթուղից, փեսաս, կաղալով դուրս յեկավ դահլիճից: Նրա գունատ դեմքը զարհուրելի յեր:





ԳԻՆԸ 25 ԿՈՊ.

Н. ЛЕСКОВ
ЗВЕРЬ



АРМЕНГИЗ—ЭРИВАНЬ

ՀՀ Ազգային գրադարան



NL0383796

3459